

Kroppskamera på operativt polititjenestepersonell

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2018

Kand.nr: 335

Antall ord: 5534

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	3
1.1 Begrunnelse for valg av tema	3
1.2 Avgrensning	4
1.3 Min oppgave i lys av kunnskapsbasert politiarbeid	4
1.4 Problemstilling	5
1.5 Metode	5
1.6 Forforståelse	7
2. Hoveddel	8
2.1 Befolkningen og representativitet	8
2.2 Kroppskamera i dagens politi-Norge	8
2.3 Regler og prosedyrer for bruk av kamera	9
2.4 utfordringer for tjenestepersonene	10
2.5 Personvern	11
2.6 Politiets tillit hos befolkningen	12
2.7 I møte med etniske minoriteter	13
2.7.1 I møte med ungdom med annen etnisk bakgrunn	14
3 Avslutning	15
4 Litteraturliste	18
4.1 Egenvalgt litteratur	20

1 Innledning

1.1 Begrunnelse for valg av tema

I denne bacheloroppgaven skal jeg skrive om kroppskamera på operativt polititjenestepersonell. Dette er et tema som har interessert meg siden jeg startet på Politihøgskolen. Da vi begynte med fag som etterforskning, kriminalteknikk og ordenstjeneste fikk vi etter hvert en forståelse for hvilke oppgaver som kan møte politiet. Min interesse for kroppskamera i politiet økte etter dette. Jeg begynte å se for meg mange tilfeller der kroppskamera kunne ha forenklet og effektivisert politiyrket.

Kroppskameraene sin mulighet til å bygge tillitt mellom politi og befolkningen synes jeg også er et interessant tema. Mens noen hevder at kamerabruk vil resultere i økt tillit, vil andre mene at tilliten til politiet vil minske (Farmen, Fornes & Bunæs, 2016, s. 3). Innføringen av slike kameraer er ofte begrunnet med at de gir mer åpenhet og effektivitet, samt økt kontroll med politiets maktbruk og økt rettssikkerhet for de involverte (NOU 2017:9, s. 211).

Et eksempel kan være et skarpt oppdag hvor politiet skyter og dreper en gjerningsmann. I slike situasjoner kan politiet være det eneste vitnet. For de pårørende vil det være vanskelig å stole på politiet når de forklarer at det var absolutt nødvendig å skyte gjerningsmannen. I et slikt tilfelle kan video fra kroppskameraene til politiet være nyttig. Dette gjør saken mer gjennomiktig og pårørende kan få en bedre forståelse av hendelsen.

Polititjenestepersonen som skjøt stilles på denne måten ansvarlig for handlingen. Dersom han handlet riktig slipper han å bli mistenkt for unødig maktbruk. Slik kan både rettssikkerhet og tilliten til politiet øke. Erfaringer ved bruk av slike kamera viser at de reduserer klager mot politiet, og de bidrar dermed til å gi politiet økt legitimitet (NOU 2017:9, s. 211).

I noen land er kroppskameraene allerede delvis innført. Danmark var først ut i 2005. Senere fulgte land som England, USA, Island, Canada og Tyskland. Teknologien i seg selv er ikke særlig avansert. Politiets kroppskamera er små og kompakte. De festes ofte på politiskjorten, og tar opp både lyd og bilde. Prøveprosjekt med kroppskamera har allerede tatt plass i Oslo i oktober 2015 (Farmen et al., 2016, s. 3).

Det er ikke bare mulighetene og det positive med kroppskameraene som er interessant. Det er også mange etiske dilemmaer som oppstår dersom alle operative polititjenestepersoner begynner å gå med slike kamera. Spesielt interessant er møte med ofte kontrollerte grupper

som minoriteter. Da vi lever i et land der vi stadig aksepterer flere kontrolltiltak på grunn av en frykt og risikokultur, synes jeg at dette temaet er verdt en diskusjon.

1.2 Avgrensning

I denne oppgaven vil jeg skrive om bruken av kamera som festes på uniformen til operativt tjenestepersonell. Kameraene festes ofte på tjenestepersonens hjelm, vest eller jakke. Jeg skal se på ulike muligheter og utfordringer ved bruk av slike kamera. Jeg vil se på det utfra både politiets og befolkningens perspektiv. I denne oppgaven blir det nødvendig med en videre avgrensning av hva som menes med "befolkningen". Dette kommer jeg tilbake til. Jeg kommer ikke bare til å skrive om befolkningen, men også en definert gruppe i samfunnet. Samfunnsgruppen som blir aktuell i denne oppgaven er etniske minoriteter med hovedvekt på ungdom.

Beslektede tema som kamera på tjenestebiler eller avhør på lyd og bilde, vil jeg ikke gå nærmere inn på. Jeg mener at det ikke er nødvendig å begrense problemstillingen mer enn det jeg har gjort nå. Alle sine reaksjoner og holdninger til kroppskamera på politi er like interessante, da kameraene vil påvirke alle i samfunnet som treffer politiet. Dette gjelder også politiet selv.

1.3 Min oppgave i lys av kunnskapsbasert politiarbeid

Kunnskapsbasert politiarbeid kan sies å være en politivitenskaplig teori. Dette er en teori som blir sentral i min oppgave. I norsk politi blir kunnskapsbasert politiarbeid beskrevet som systematisk og metodisk innhenting av relevant informasjon og kunnskap som analyseres med formålet å kunne treffe strategiske og operative beslutninger om forebyggende og bekjempende tiltak (NOU 2009:12, s. 185).

Dersom det skulle besluttes at all politi i Norge skal bruke kroppskamera, er det en ganske drastisk beslutning å stå overfor. Dette er en beslutning som ville krevd grundig betenkning og overveielse. En systematisk og metodisk innhenting av relevant informasjon angående temaet ville være nødvendig. Før en strategisk og operativ beslutning kunne blitt truffet måtte den innhentede informasjonen blitt analysert. Jeg ser derfor at mitt tema har en klar tilknytning til kunnskapsbasert politiarbeid. Kameraene kan ikke realiseres uten at bruken av de kan begrunnes kunnskapsbasert.

1.4 Problemstilling

Jeg mener det er viktig å få belyst de positive og negative sidene ved bruk av kroppskamera på operativt tjenestepersonell. En grundig analyse og avveining av denne typen informasjon er viktig for å se om kameraene kan være aktuelle for norske forhold. Problemstillingen blir som følger:

Hvilke muligheter og utfordringer er det ved bruk av kroppskamera i politiets operative tjeneste?

Jeg har også utviklet to underproblemstilling som jeg ønsker å undersøke videre i oppgaven min. For å gi oppgaven en dypere drøftelse ønsker jeg å gå inn på en spesifikk målgruppe som politiet er i kontakt med. Det vil være bedre enn å snakke om «befolkningen» da dette er et veldig vagt og misvisende begrep. Jeg vil si mer om dette senere i oppgaven. Den første underproblemstillingen blir som følger.

Kan bruken av kroppskamera påvirke politiets møter med etniske minoriteter?

Den andre underproblemstillingen jeg ønsker å ha med handler om tillitt. Jeg ser at begrepet tillit vil bli nokså viktig gjennom oppgaven min, så jeg har derfor utformet følgende underproblemstilling.

Hvordan kan kroppskamera påvirke tilliten til politiet?

Disse to underproblemstillingene er viktige da relasjoner og tillit til ulike miljøer er en viktig komponent til kriminalitetsreduksjon.

1.5 Metode

Dalland (2012, s. 93) forklarer at «Metoden er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke. Metoden hjelper oss til å samle inn data. Det vil si informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår». Et problem kan besvares med ulike metoder. Jeg må derfor se for meg hvilken metode som er best egnet til å hjelpe meg å samle inn data til akkurat min oppgave.

Jeg har valgt å skrive en teoretisk oppgave. I teoretiske oppgaver henter man inn informasjon fra allerede foreliggende empiriske studier. Dette tenker jeg er det mest hensiktsmessige metodiske valget for min oppgave. På grunn av temaet mitt og min problemstilling ville det

være vanskelig å skrive en empirisk oppgave. Kroppskamera på operativt politipersonell er ikke noe nordmenn har spesiell erfaring med. Innhenting av informasjon gjennom f.eks. intervjuer og spørreundersøkelser ville derfor ikke gi et spesielt kunnskapsbasert resultat.

Et vitenskapelig essay skal ta utgangspunkt i egne erfaringer. Jeg har ikke noe erfaring med kroppskamera. Derfor passer en teoretisk oppgave bedre for meg. Jeg kommer til å skrive litt om regulering og lovfesting av kroppskamera, men velger å ikke skrive en juridisk oppgave da det ikke finnes et lovverk som regulerer kroppskamera på operativt tjenestepersonell i Norge i dag.

Tidlig i arbeidet med oppgaven gjorde jeg søk i søkemotoren til Politihøgskolens bibliotek samt «Google» og «Google Scholar». Jeg søkte da på «Kroppskamera politi» og «Body worn camera police». Det ble da tydelig at kroppskamera på operativt tjenestepersonell er nokså fremmed i Norge. Det er derimot mindre fremmed i andre land vi liker å sammenligne oss med. Det er ganske begrenset med norsk forskningsmateriale på temaet, men det har blitt gjort mange studier i andre land i forbindelse med adoptering av kroppskamera. Gjennom oppgaven min kommer jeg til å bruke en studie fra et forsøk utført i Storbritannia. Forsøket ble gjennomført mellom mai 2014 og april 2015. 814 tjenestepersoner ble utstyrt med kroppskamera. Kontrollgruppen på 1246 tjenestepersoner fikk ikke utdelt kroppskamera. Dette var kontrollgruppen. Denne tilfeldige inndelingen av testpersoner og kontrollpersoner gir et bra grunnlag til å kunne trekke ut kunnskapsbasert informasjon angående effekten kroppskameraene kan få (Grossmith et al., 2015, s. 26). Det skal sies at dette er en engelsk studie som er foretatt i England. En svakhet med denne studien er derfor at jeg ikke kan si noe om hvor overførbart denne studien er til norske forhold.

Jeg kom frem til en norsk studie gjennom internettartikler som dukket opp etter Google-søk. Det ble gjennomført et prøveprosjekt ved Grønland politistasjon i 2015. Der brukte 12 tjenestepersoner kroppskamera med lyd og videoopptak i en måned (Trædal, 2016). Fra dette prosjektet vil det være mulig å hente ut en del kvalitativ informasjon, i form av de 12 tjenestepersonenes opplevelser med kamerabruken. Jeg ønsker å bruke dette prosjektet i tillegg til det overnevnte prosjektet fra England. Jeg mener dette kan være interessant selv om det er et mye mindre omfattende prosjekt. Det kan være mer relevant å bruke forskning som er gjort innenfor norsk politi i en norsk by. Jeg har derfor fått tilsendt rapporten fra Oslo politidistrikt «Kamera på politiuniformen, prøveprosjekt kroppsbåret kamera i ordenstjeneste»

slik at jeg kan benytte informasjon fra prosjektet i oppgaven min. Jeg kommer til å utdype mer om svakheter ved denne studien senere i oppgaven.

Jeg vil drøfte politiets møte med særlig sårbare grupper. Jeg vil derfor benytte meg av en rapport fra Antirasistisk Senter i Oslo. «Vi vil ikke leke med deg fordi du er brun» er navnet på rapporten. Det er en undersøkelse av opplevd rasisme blant ungdom i Oslo.

Informasjonsinnsamlingen i denne undersøkelsen bestod av dybdeintervjuer med 25 utenlandske ungdommer fra Oslo-område, samt skriftlige skjemaer utfylt av i overkant 500 utenlandske ungdom (Antirasistisk Senter, 2017, s. 4). Det blir innhetning av både kvalitative og kvantitative data fra denne rapporten. I drøftelsen kommer jeg inn på hvordan møtene mellom politiet og denne gruppen kan bli påvirket dersom politiet tar i bruk kroppskamera.

1.6 Forforståelse

Med forforståelse menes at vi ikke oppfatter virkeligheten kun gjennom våre sanser. Det som framstår som rene sanseintrykk, inneholder i virkeligheten en god porsjon tolkning. (Thuren, T, 2009, s. 174). Forforståelse er den oppfatningen man bringer med seg til det materialet man skal tolke (Olsvik, 2013, s. 111). Det kan være vanskelig å se den klare forskjellen mellom forforståelse og det mer hverdagslige begrepet fordom. Forforståelsen er en oppfatning vi har som er vagere enn en fordom.

Når jeg skriver denne oppgaven er forforståelsen min noe jeg må være bevisst. Siden jeg skal se på muligheter og utfordringer med kroppskameraene, er det viktig at jeg holder meg objektiv og unngår å ta et standpunkt. Jeg må passe på at jeg klarer å holde øynene åpne og nyansere forforståelsen min dersom jeg oppdager nye funn. Det kan være lett for at en subjektiv vinkling styrer hvordan jeg søker informasjon og hvordan jeg skriver oppgaven. Jeg har ikke noe erfaring med kroppskamera fra før og har heller ikke noe grunn for å bli subjektiv i drøftingen min. Målet mitt er å drøfte objektivt både til gunst og ugunst for bruken av kroppskamera. Hvis jeg skal klare dette må jeg unngå bekreftelsestendens eller «confirmation bias». Det vil si at vi søker etter bekreftende evidens på det vi tror og tar hendelsen som forklart dersom vi oppnår slik evidens. Jeg lar da forforståelsen min bestemme hva jeg ser når jeg søker etter informasjon om temaet. Dette kan selvfølgelig bli et problem da forforståelsen vår kan villed oss slik at vår konklusjon ikke blir en funksjon av virkeligheten (Svartdal, 2011, s. 202)

2. Hoveddel

2.1 Befolkningen og representativitet

Det vi kaller «den tilgjengelige populasjon» er noe som vanskeliggjør forskning rundt politi og kroppskamera. Dette er de personene som er synlige i det offentlige rom og dermed umiddelbart tilgjengelig for politiets kontroll. Dette er et utvalg av personer som langt fra avspeiler den generelle befolkningssammensetning. (Holmberg, 2014, s. 161). Dette er et poeng som påpekes i rapporten fra Grønland. Rapporten påpeker selv at den er lite representativ på grunn av en dårlig representasjon av Norges befolkningssammensetning. Det samme gjelder representativiteten av politi. Tjenestepersonene som deltar i prosjektet er utvalgt av frivillighet og må antas å være mer positiv innstilt til kroppskamera enn gjennomsnittet av politifolk.

Befolkningsgruppa blir ytterligere innskrenket fra de som oppholder seg i det offentlige rom, til de som politiet kommer i kontakt med. Nå snakker vi om en veldig liten prosentandel av Norges generelle befolkningssammensetning. I tillegg til at politiet ikke har hele befolkningen tilgjengelig når de jobber i det offentlige rom, kan det diskuteres om politiet også driver en forskjellsbehandling ved kategorisering av de menneskene de møter. Hudfarge og sosioøkonomisk status blir særlig dradd opp her (Holmberg, 2014, s. 161). Jeg vil komme tilbake til dette temaet senere i oppgaven.

Det blir pekt på farer ved et politi som bruker overvåkning og etterretningsmetoder for å avverge framtidige lovbrudd. Noen betrakter denne form for kriminalitetsbekjempelse som en utfordring for demokratiet. Man ønsker ikke en økt grad av overvåkning av enkeltpersoner eller grupper. (Sætre, 2007, s. 124).

2.2 Kroppskamera i dagens politi-Norge

Fungerende avdelingsdirektør i avdeling for politifag i Politidirektoratet, Atle Roll-Matthiesen, sier at nærpolitireformen krever at politiet skal gjøre mer arbeid på stedet og at kroppskameraene kan være et godt verktøy i forbindelse med dette. Åstedsundersøkelser og ransaking er nevnt som aktuelle tidspunkt der kameraene vil være nyttige (Holm, 2016). Etter prøveprosjektet som ble gjennomført ved Grønland politistasjon ble det påpekt at en av gevinstene ved kroppskamera var at de gjorde nytte under straksetterforskning (Trædal, 2016). I politireformen står det at politiet lider av betydelige svakheter på straffesaksområdet

og det er nevnt ulike tiltak som skal forbedre dette arbeidet. Det står at etterforskning skal iverksettes av første tjenestemann på stedet. Det skal også arbeides for å legge til rette for at mer politiarbeid skal kunne utføres av den enkelte politipatruljen på stedet. Bruk av ny teknologi er omtalt som et viktig virkemiddel for å oppnå regjeringens mål om en mer effektiv offentlig sektor (Prop 61 LS (2014-2015, s.15-27-105). Man kan tenke seg en effektivisering og forbedring av politiarbeid i initialfasen av straffesaker dersom første tjenestemann på stedet benytter kroppskamera. Med det økte fokuset på politiarbeid på stedet kan kroppskameraet være en god ressurs. Kameraet kan blant annet hjelpe med notoritet og bevissikring. Kroppskameraene kan også være et godt verktøy i forbindelse med avhør på stedet.

Tjenestepersonene fra forsøket på Grønland politistasjon peker på mange gevinster ved bruken av kroppsbåret kamera både innenfor operativt politiarbeid og etterforskning. De mener for eksempel at det kan beskytte tjenestepersonene og virke atferdsregulerende. Videoene kan også gjøre politiets rapporter mer korrekt og være et nyttig bevis. Det pekes her spesielt på verdien av å fange et stemningsleie, noe som kan være vanskelig å beskrive i en rapport. De drar også frem at videoene kan være nyttige til opplæring i taktikk og dialog. (Farmen et al., 2016, s.11).

2.3 Regler og prosedyrer for bruk av kamera

Som politimetode er bruk av kroppsbåret kamera uaktuell før sentral godkjenning og regelverk er på plass. De rettslige rammene for bruk av kamera og for informasjonshåndtering må avklares og tilrettelegges. Et viktig spørsmål blir om kamerabruk skal være obligatorisk eller valgfritt. Om kameraene alltid skal filme, eller om det skal være opp til den enkelte politibetjent å slå på kameraet. Rammene rundt når kameraet skal brukes må være tydelige slik at bruken blir så enhetlig som mulig (Farmen et al., 2016, s.5). Disse prosedyrene for bruk av kamera må også bli gjort kjent for publikum (Vatnøy, 2015).

I studien fra England nevnes det at det kan være en utfordring at politiet selv har mulighet til å slå av kameraet når de vil. Valgfriheten kan føre til at polititjenestepersoner slår av kameraene når de ikke vil filme oppførselen sin. I så fall vil ikke kameraene korrigere dårlig adferd hos politibetjenter. Det nevnes i samme studie at det ikke er noe bevis for at dette skjer, og at det i så fall ville kreve at andre tjenestepersoner på oppdraget også måtte slå av kameraene. (Grossmith et al., 2015, s. 26)

Politibetjenter fra prøveprosjektet på Grønland politistasjon, påpeker at det vil være uheldig dersom tjenstepersonen vil bli pålagt å filme enhver tjenstehandling. Det bør være en forutsetning for innføring på permanent basis at tjenstepersonen selv kan velge når kameraet skrur på og av. På denne måten kan tjenstepersonen oppleve kameraet som et verktøy mer enn en belastning. (Farmen et al., 2016, s.11). Førsteamanuensis ved Politihøgskolen i Oslo, Joshua Phelps frykter at kroppskamera kan gjøre at politiet blir usikre på hvordan de skal utføre politiskjønn da de er redd for å få kritikk. Han sier at kamera da kan komme til å skape et mer rigid politi (Vatnøy, 2015).

2.4 utfordringer for tjenstepersonene

Det er i senere tid blitt en større forventning fra arbeidsgiver at man skal benytte seg av all tilgjengelig informasjon i forberedelsen før man møter noen. Det er en del av det å være profesjonell. Det å ikke benytte seg av denne muligheten kan bli vurdert som tjensteforsømmelse. (Lie, 2015, s. 318) Man kan da undres hva innføringen av en helt ny dimensjon av informasjon i form av videoopptak fra kroppskameraene vil føre til. Kan informasjonsbasen bli så stor at det vil få en negativ effekt og føre til flere tjensteforsømmelser? Gitt at dette er informasjon som vil være tilgjengelig for alle ansatte i politiet.

Jo mer informasjon som er tilgjengelig, jo mer nødvendig virker informasjonen for å ta en beslutning. Politiet kan oppleve det som vanskelig å ha så mye informasjon tilgjengelig. (Lie, 2015, s. 318-319). Det å ha utallige timer med videoopptak vil kunne føre til at unødvendig mye tid og ressurser går med på videogjennomgang.

En polititjensteperson fra forsøket på Grønland politistasjon sier at videoopptakene potensielt kan utfordre troverdigheten av politiets observasjoner straks noe ikke er filmet. Det blir sagt at videoopptakene bør brukes som et supplement til tjenstepersonens forklaring og ikke bør veie tyngre. Noen av tjenstepersonene frykter at bruken av kroppskamera kan få tjenstepersoner til å vegre seg mot å utføre sin rettmessige og påkrevde politimyndighet når de blir «overvåket» (Farmen et al., 2016, s.12). Noe man frykter er at kroppskameraene kan føre til at politiet vegrer seg for å utøve skjønn. Resultatene fra undersøkelsen i Storbritannia viser at kameraene ikke påvirket politiets bruk av skjønn (Grossmith et al., 2015, s. 20). Men igjen var det opp til den enkelte polititjenstemann å slå på kameraet etter eget skjønn i denne undersøkelsen. Dette kan svekke tyngden til dette funnet (Grossmith et al., 2015, s. 26).

2.5 Personvern

Muligheten for misbruk av personopplysninger er på mange måter en velkjent utfordring som overvåkningsteknologi representerer. Frykten for at videoovervåkning truer personvernet, handler ofte om at man frykter at de personopplysningene som filmen inneholder vil kunne bli misbrukt eller komme på avveie (Lomell 2007, s. 131-132). Politiet møter ofte personer når de er i sårbare eller pinlige situasjoner. Kroppskameraene kan fange veldig traumatiske hendelser av personer som er offer for kriminalitet, har vært i en ulykke eller blir utsatt for krenkende inngrep. Å gjøre opptak av slike hendelser kan forverre personenes traumer (White, 2014, s. 7). Tanken på at man blir filmet i disse situasjonen samt frykten for at filmen i tillegg kan komme på avveier kan være ubehagelig. Dette kan også ha negative konsekvenser for politiets tillit. Kanskje en slik frykt kan gjøre at noen vegrer seg for å kontakte politiet. Skeptikere tror at noen vitner og informanter, kan blir mindre villige til å gi informasjon til politiet, når de vet at det blir gjort opptak som kan bli sett av andre (White, 2014, s. 27).

I dagens samfunn kan videoer av personer i pinlige og avslørende situasjoner raskt nå en stor gruppe mennesker gjennom internett og media. Det uttrykkes også bekymring for at «vanlige folk» skal overvåkes uten grunn og heller på grunn av umoralske handlinger enn lovbrudd. Slike pinlige eller mindre alvorlige hendelser er nok noe mange frykter skal komme ut, men en viktigere bekymring mot bruken av kamera er at uskyldige skal bli kontrollert eller dømt på grunnlag av videoopptak. Teknologien er ikke så sikker som det gis inntrykk av, og tilfeldige eller systematiske feiltagelser vil kunne forekomme (Lomell 2007, s. 131-132). Likevel blir ofte innføringen av kroppskamera begrunnet med at de skal gi økt rettssikkerhet for de involverte. Kameraene skal også gi økt kontroll med politiets maktbruk. Det vil være naturlig å forvente likhet for polititjenestepersoner og publikum. En tjenestemann fra prosjektet på Grønland politistasjon sier, at dersom videoen skal kunne brukes i en rettsak må den også kunne brukes mot den eventuelle politibetjenten i sak mot dem. For eksempel i sak hos spesialenheten (Farmen et al., 2016, s.11). Erfaringer ved bruk viser at kameraene kan avdekke falske anklager mot politiet og redusere antall klager. Dette kan igjen øke legitimiteten til politiets arbeid (NOU 2017:9, s. 211).

2.6 Politiets tillit hos befolkningen

Politiet i demokratiske samfunn må gjøre seg fortjent til legitimitet for sine handlinger. Befolkningens tillit er derfor noe politiet er svært avhengig av. Tillit vil alltid direkte eller indirekte være en nøkkelfaktor for kvaliteten på de tjenester politiet skal yte (Auglend, Mæland & Røsandhaug, 2004, s. 209). I Norge er det kjent at politiet nyter høy tillit hos befolkningen. Dette viser også en nasjonal innbyggerundersøkelse fra 2008. 83 prosent svarte at de har høy tillitt til politiet. Norsk politi kommer svært godt ut hvis man sammenligner internasjonalt (Aas, G., Runhovde, S., Strype, J. & Bjørge, T. 2010, s. 70). I 2017 viser politiets innbyggerundersøkelse at politiet fortsatt nyter høy tillit hos befolkningen. Det er fremdeles 83 prosent som svarer at de har svært stor eller ganske stor tillit til politiet. Prosenten har holdt seg over 80 hver år mellom 2008 og 2017. (Ipsos, 2017, s. 4-5).

Når befolkningen har så stor grad av tillit til politiet stilles det ikke så høye krav til at politiet skal bevise sin legitimitet for alle handlingene de gjør. Politiets innbyggerundersøkelser har tidligere vist at ungdom med minoritetsbakgrunn har en lavere tillit til politiet enn den øvrige befolkningen (Politihøgskolen, 2016). Dette er en gruppe der tilliten er skjør fra før. Denne gruppen er derfor ekstra interessant å drøfte da relasjonen mellom dem og politiet lettere kan skades. Jeg vil komme tilbake til dette senere i drøftelsen.

Man kan se en sammenheng mellom økte krav om sikkerhet og trygghet og en redusert tillit til politiets evne til å bekjempe hverdagskriminalitet (Aas, m.fl. 2010, s. 74). Man må spørre seg om bruken av kroppskamera vil kunne føre til en såkalt «overkontroll». Dette innebærer at politiet bruker for mye politimakt og myndighet (Finstad, 2014 s. 231). Dette vil kunne reise legitimitetsproblemer for politiet – og legitimitet henger tett sammen med tillit. (Finstad, 2014 s. 232). Man må da spørre seg om bruken av kroppskamera vil kunne svekke politiets tillit i Norge.

Det synes som en ikke uvanlig oppfatning at innføring av kamerabruk er et synlig og vedvarende tegn på samfunnets mistillit til politiet (Farmen et al., 2016, s. 4). Det kan tenke seg at det hadde vært et stort ønske fra befolkningen at politiet skulle gå med kroppskamera og på den måten være mest mulig transparente dersom tilliten til politiet var lavere. Den høye tilliten til politiet i Norge kan være et uttrykk for at de fleste nordmenn føler seg trygge. De bekymrer seg lite for å bli utsatt for kriminalitet (Aas, m.fl. 2010, s. 70). Det er kanskje bedre å leve i et samfunn der befolkningen har tillit til politiet istedenfor at videoopptak kreves for å

bevise politiets legitimitet. Men selv om de fleste nordmenn føler seg trygge, betyr ikke det at alle ulike samfunnsgrupper i Norge har den samme opplevde tryggheten.

2.7 I møte med etniske minoriteter

Politiets overvåking og kontroll er ikke likt fordelt i befolkningen – noen er mer utsatt for politiets oppmerksomhet enn andre. Dette bygger på politiets kategorisering av de menneskene de møter. Det har vært diskusjon om hvorvidt denne forskjellen i overvåking kunne sies å utgjøre diskriminering i forhold til minoriteter. (Holmberg, 2014, s. 160-161).

En undersøkelse av politiets utvelgelsesprosess fra Storbritannia, finner ikke tegn på at etniske minoriteter utvelges uforholdsmessig ofte til kontroll. En annen undersøkelse fra Danmark peker på at mistenkte av annen etnisk bakgrunn enn dansk hyppigere pågripes uten at saken fører til dom. Det dras også frem at personer med annen etnisk bakgrunn kan ha en tendens til å tolke politiets kontroller som utslag av fordommer. (Holmberg, 2014, s. 161).

Annen forskning peker på at det er en uforholdsmessig overrepresentasjon av personer med innvandrerutseende som slippes fri etter arrestasjoner, noe som peker på at de oftere stoppes og sjekkes uten grunn (Gundhus & Larsson, 2014, s. 283). Uansett kan kroppskamera gi en mulighet til å bekrefte eller avkrefte en påstand om at minoriteter ofte stoppes, kun på grunn av deres rase. Opptakene burde også kunne lindre noe av den mistillit som har utviklet seg mellom politiet og etniske minoriteter basert på troen om at politiet utøver stopp og sjekk uberettiget og overveldende mye mot medlemmer av denne samfunnsgruppen (White, 2014, s. 19).

Politiet gjør bruk av mange ulike metoder og midler for å løse sine oppgaver. Stopp og sjekk er en av disse metodene. Jeg ønsker å forklare ett nytt begrep i denne sammenheng, «politiets eiendom». Begrepet henspiller på personer som er ekskludert fra det vanlig samfunnsliv. Etniske minoriteter går under dette begrepet. Det er ofte politiets eiendom som er utsatt for repressivt politiarbeid. (Finstad, 2014 s. 231).

Man må spørre seg om kroppskamera kan føre til en ytterligere overkontroll av de gruppene som anses som politiets eiendom. Dersom politiet systematisk gjennomfører stopp og sjekk oftere av de som anses å være politiets eiendom, fører dette til en ytterligere informasjonssamling om disse gruppene. Man ønsker ikke en økt grad av overvåking av enkeltpersoner eller grupper. (Sætre, 2007, s. 124). Det er også en betydelig mengde

forskning som indikerer at kontakt av type stopp og sjekk bidrar til slitasje i forholdet mellom politiet og etniske minoriteter (Politihøgskolen, 2016).

2.7.1 I møte med ungdom med annen etnisk bakgrunn

Videre vil jeg ta utgangspunkt i rapporten fra Antirasistisk Senter. Ungdommer fra denne undersøkelsen uttalte at møter med politiet er en av de arenaene de særlig opplever rasisme. De opplever spesielt politiet som en utøver av rasisme når det kommer til utøvelse av «tilfeldige» kontroller. Å beskytte ungdom mot rasisme og etnisk diskriminering er en av politiets oppgaver. Dette blir alt for ofte snudd på hodet (Antirasistisk Senter, 2017, s. 5). Samlet sett er det ikke noe tvil om at politiets blick er diskriminerende i en eller annen utstrekning. Borgerne blir forskjellsbehandlet for eksempel ved at minoriteter utsettes for kontroll med utgangspunkt i deres etnisitet (Holmberg, 2014, s. 162).

Alle uten statsborgerskap kan med hjemmel i utlendingsloven stoppes av politiet for kontrollering av identitet og oppholdstillatelse. Utfordringen er at statsborgerskap ikke synes, og at ytre kjennetegn blir viktige markører. Måten utlendingskontrollen utføres på blir derfor viktig for å redusere stigmatisering og opprettholdelse av tillit mellom politi og etniske minoriteter (Gundhus & Larsson, 2014, s.284). Det er viktig at politiet utviser stor varsomhet i slike kontroller. Kontrollene skal ikke skje på en måte som gir grunnlag for påstander om at politiet opptrer diskriminerende på grunn av folks rase (Auglend et al., 2004, s. 755).

Jeg vil se for meg slike møter i situasjoner der kroppskamera blir brukt. Kroppskamera kan potensielt endre måten utlendingskontroller blir utført, og måten de blir oppfattet av den kontrollerte. Et sentralt spørsmål i forbindelse med disse møtene er hva som kan påvirke tilliten mellom denne gruppen og politiet. Kan bruken av kroppskamera styrke eller svekke tilliten mellom politi og ungdom med annen etnisk bakgrunn? Vil den påvirke møtene i det hele tatt? Erfaringer fra undersøkelsen på Grønland tyder på at det var svært få som overhodet fikk med seg at politiet hadde kamera og at det var flere som ikke ble påvirket av dette. Det at mange ikke fikk med seg at politiet brukte kamera må ses på som en svakhet med studien. Det var også tilfeller der de politiet var i kontakt med endret adferd. De kunne da bli mer rasjonelle eller hissig når de så eller ble opplyst om at politiet hadde kamera. Dette var ikke nødvendigvis i forbindelse med utlendingskontroller (Farmen et al., 2016, s.13).

Minoritetsungdom i Oslo-området opplever at de blir stoppet ofte og at dette kan være belastende. Det kan føre med seg følelsen av å bli mistenkeliggjort (Antirasistisk Senter, 2017, s. 65). Dersom kroppskameraene til politiet skal rulle og gå under disse kontrollene kan dette øke den opplevde belastningen på ungdommene. De kan føle at de blir ytterligere mistenkeliggjort da de gang på gang blir filmet av politiet. Det er en fare for at kontrollen kan oppfattes som mer inngripende enn den allerede er. En ungdom opplyser i undersøkelsen at han blir stoppet av politiet 1-2 ganger i måneden og kanskje til og med mer. (Antirasistisk Senter, 2017, s. 65). Hvis politiet filmet alle disse møtene, kan det fort føles for ungdommen som om politiet samler uforholdsmessig mye informasjon om dem. Man kan se på dette som å bli mistenkeliggjort. Noe som igjen vil svekke tilliten de har til politiet. En mistillit som blir bygget opp i ungdomstiden kan resultere i et vedvarende problem med å stole på politiet. (Antirasistisk Senter, 2017, s. 66).

På en annen side kan kroppskamera bidra til å minke mistenkeliggjøring av etniske minoriteter. Det er en tanke at polititjenestepersoner som bærer kroppskamera sannsynligvis vil utføre stopp og sjekk først når de er veldig sikker på grunnlaget for kontrollen og at de kanskje vil utføre færre spekulerende søk (Grossmith et al., 2015, s. 6). Når jeg ser på resultatene fra undersøkelsen fra Storbritannia står det at det ikke var noe spesiell forskjell. De som gikk med kroppskamera utførte omtrent like mange stopp og sjekk som kontrollgruppen (Grossmith et al., 2015, s. 20). Ut ifra svarene til de 12 tjenestepersonene i den norske undersøkelsen kan det se ut som det ble gjort lignende funn. Alle 12 svarte at bruken av kroppskamera i liten eller ingen grad påvirket deres egen adferd, i alle fall etter en kort tilvenning (Farmen et al., 2016, s.2).

3 Avslutning

Gjennom oppgaven min har jeg drøftet ting som taler for at kroppskamera kan være et godt verktøy for politiet i Norge. Jeg har også drøftet utfordringer ved bruk av kroppskamera, og hvordan det kan påvirke tilliten til politiet. Jeg har spesielt drøftet dette opp imot politiets møte med ungdom med annen etnisk bakgrunn.

Kroppskameraene har et potensiale til å gjøre politihverdagen lettere og mer effektiv. Dette er ofte med i begrunnelsen for hvorfor andre land har valgt å innføre kroppskamera.

Kroppskamera er et verktøy som skal bidra til økt åpenhet, effektivitet, rettsikkerhet samt økt

kontroll med politiets maktbruk. Kroppskamera på operativt tjenestepersonell er kanskje ekstra aktuell i forbindelse med nærpolitireformen. Den fastslår at politiet skal gjøre mer arbeid på stedet. Her har kroppskameraene potensiale til å lette politihverdagen og bidra til bedre bevissikring og notoritet.

Ved første øyekast er det lett å se de positive sidene med kroppskamera. Jo mer man setter seg inn i tematikken, jo flere etiske dilemmaer vil dukke opp. Jeg har pekt på flere ting som kan være utfordrende for tjenestepersonen som bærer kameraet. Kameraene kan bli en belastning istedenfor et verktøy for tjenestepersonen. En konsekvens kan være at politiet blir usikre på hvordan de skal utføre politiskjønn da de er redd for å få kritikk. Jeg har også sett på utfordringer for de som møter politiet. Kroppskameraene kan filme personer i sårbare eller pinlige situasjoner. De kan fange traumatiske hendelser og potensielt forverre situasjonen til de traumatiserte. Vissheten om at politiet går med kroppskamera kan i ytterste konsekvens føre til at personer vegrer seg for å ta kontakt med politiet.

Jeg har drøftet hvordan politiets bruk av kroppskamera kan påvirke politiets møter med etniske minoriteter. Jeg har lagt hovedvekten på ungdom med annen etnisk bakgrunn. Politiets innbyggerundersøkelser viser at denne gruppen har en lavere tillitt til politiet enn den øvrige befolkningen. Minoritetsungdom i Oslo-området opplever at de blir stoppet ofte og at det kan føre med seg følelsen av å bli mistenkeliggjort. Kroppskameraene kan føre til ytterligere mistenkeliggjøring ved at politiet samler mer informasjon om dem. På en annen side kan kroppskameraene gi motsatt resultat. Undersøkelsen fra Storbritannia viste ikke noe spesiell forskjell, men det er likevel en tanke at polititjenestepersoner som bærer kroppskamera kan være mer kritisk til egne vurderinger før de utfører stopp og sjekk.

En grunn til at kroppskamera ikke blir brukt som politimetode i Norge er at sentral godkjenning og regelverk ikke er på plass. De rettslige rammene angående prosedyre for bruk av kamera og for informasjonshåndtering må avklares og tilrettelegges. Det kunne vært interessant å utføre et mer omfattende forskningsprosjekt i Norge. Som tidligere sagt er kroppskamera noe som vil kunne påvirke en stor gruppe av befolkningen. Hvem som helst kan havne på video. Mange vil nok ha sterke meninger angående temaet. Publikumsrespons bør derfor bli fanget opp på en hensiktsmessig måte.

Det ble etablert tidligere i oppgaven at Norge er et land der befolkningen har høy tillitt til politiet. Fra 2008 til 2017 har 80 prosent, eller mer, svart at de har høy eller svært høy tillitt til politiet. Det kan hende at dette er noe av grunnen til at Norge har vært tilbakeholden med å

innføre kroppskamera. Innføring av kroppskamera er noe som kan ses på som et tegn på samfunnets mistillit til politiet. Jeg kan ikke konkludere i opppgaven min om kroppskamera vil være tillitsbyggende eller ikke. Som jeg skrev tidligere under punkt 2.6: Det er kanskje bedre å leve i et samfunn der befolkningen har tillit til politiet istedenfor at videoopptak kreves for å bevise politiets legitimitet.

4 Litteraturliste

Aas, G., Runhovde, S., Strype, J. & Bjørge, T. (2010). *Trygghet i det offentlige rom*. (PHS Forskning 2010:7). Oslo: Politihøgskolen. Hentet fra: <http://hdl.handle.net/11250/175081>

Antirasistisk Senter. (2017). *Vi vil ikke leke med deg fordi du er brun: Undersøkelse av opplevd rasisme blant ungdom*. Hentet fra <https://antirasistisk.no/wp-content/uploads/2017/08/Vi-vil-ikke-leke-med-deg-fordi-du-er-brun-en-unders%C3%B8kelse-av-opplevd-rasisme-blant-ungdom.pdf>

Auglend, R. L., Mæland, J. & Røsandhaug, K. (2004). *Politirett* (2. utg.). Oslo: Gyldendal.

Dalland, O (2012). Metode- og oppgaveskriving for studenter. I *Hovedområde metode, vitenskapsteori og forskningsmetode*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Farmen, A., Fornes, M. & Bunæs, R. (2016). *Kamera på politiuniformen, prøveprosjekt kroppsbpret kamera i ordenstjeneste*. Oslo politidistrikt

Finstad, L. (2014). Det konfliktfylte politiarbeid. I Gundhus, H. I., Larsson, P., & Granér, R. (Red.), *Innføring i politivitenskap* (s. 229-255). Oslo: Cappelen Damm.

Gundhus, H. I., Larsson, P., & Granér, R. (Red.) (2014). *Innføring i politivitenskap*. Oslo: Cappelen Damm.

Gundhus, H. I. & Larsson, P. (2014). Fremtidens politi? I Gundhus, H. I., Larsson, P., & Granér, R. (Red.), *Innføring i politivitenskap* (s. 273-303). Oslo: Cappelen Damm.

Grossmith, L., Owens, C., Finn, W., Mann, D., Davies, T & Baika, L., College of Policing Limited and the Mayor's Office for Policing And Crime (2015) *Police, Camera, Evidence: London's cluster randomised controlled trial of Body Worn Video*. Hentet fra http://whatworks.college.police.uk/Research/Documents/Police_Camera_Evidence.pdf

Holm, A.H. (2016, 7.Juli). Videokamera kan bli en del av fremtidens norske politiuniform. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/GxXQm/Videokamera-kan-bli-en-del-av-fremtidens-norske-politiuniform>

Holmberg, L. (2014). Hva gjør politiet? I Gundhus, H. I., Larsson, P., & Granér, R. (Red.), *Innføring i politivitenskap* (s. 153-178). Oslo: Cappelen Damm.

Ipsos. (2017). *Politiets innbyggerundersøkelse 2017*. Hentet fra

<https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/innbyggerundersokelsen/innbyggerundersokelse-2017.pdf>

Lie, E. M. (2015). *I forkant: Kriminalitetsforebyggende politiarbeid* (2. utg.). Oslo: Gyldendal.

Lomell, H. M. (2007). Selektive overblikk: En studie av videoovervåkingspraksis. I *Hovedområde forebyggende oppgaver, forebyggende oppgaver*. Oslo: Universitetsforlaget.

Myhrer, T. G. (2014). Politiretten – samfunnsbeskyttelse og rettssikkerhet. I Gundhus, H. I., Larsson, P., & Granér, R. (Red.), *Innføring i politivitenskap* (s. 79-110). Oslo: Cappelen Damm.

NOU 2009:12. (2009). *Et ansvarlig politi. Åpenhet, kontroll og læring*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/b23f9c491cea42f1b99f46aae899377e/no/pdfs/nou200920090012000dddpdfs.pdf>

NOU 2017:9. (2017). *Politi og bevæpning. Legalitet, nødvendighet, forholdsmessighet og ansvarlighet*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/1a1e793002264d9cb5b940e673622984/no/pdfs/nou201720170009000dddpdfs.pdf>

Olsvik, E. H. (2014). *Vitenskapsteori for politiet: Tenkemåter i kunnskapsstyrt politiarbeid* (1. utgave, 2. opplag 2014). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Politihøgskolen, (2016). *Kartlegger møtet mellom politi og ungdom med minoritetsbakgrunn*. Hentet fra <https://www.phs.no/om-phs/nyheter/nyhetsarkiv/2016/november/kartlegger-motet-mellom-politi-og-ungdom-med-minoritetsbakgrunn/>

Prop. 61 LS (2014-2015). *Endringer i politiloven mv. (Trygghet i hverdagen – nærpolitireformen)*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/0f5847ca5bae4b2996b6441423e5ea09/no/pdfs/prp201420150061000dddpdfs.pdf>

Svartdal, F. (2011). Sosialpsykologi. I: F. Svartdal (Red.), *Psykologi: En introduksjon. I hovedområde orden og beredskap, psykologi*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Sætre, M. (2007). Analyser av kriminalitet: en innføring i data og metoder i samfunnsvitenskapelige og strategiske kriminalanalyser. I *Hovedområde forebyggende oppgaver, forebyggende oppgaver*. Kristiansand: Høyskoleforl.

Thurén, T. (2009) Vitenskapsteori for nybegynnere. I kompendium *Hovedområde metode, vitenskapsteori og forskningsmetode*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Trædal, T. J. (2016). *Politifolk positive etter å ha testet kamera på uniformen*. Hentet fra <https://www.politiforum.no/artikler/politifolk-positive-etter-a-ha-testet-kamera-pa-uniformen/387227>

Vatnøy, A. (2015, 6. oktober). Oslopolitiet fester kamera til uniformen. *NRK*. Hentet fra <https://www.nrk.no/norge/oslopolitiet-fester-kamera-til-uniformen-1.12588626>

White, M. D. (2014). *Police Officer, Body-Worn Cameras, Assessing the evidence*. Hentet fra https://www.ojpdagnosticcenter.org/sites/default/files/spotlight/download/Police_Officer_Body-Worn_Cameras.pdf

4.1 Egenvalgt litteratur

Antirasistisk Senter. (2017). *Vi vil ikke leke med deg fordi du er brun: Undersøkelse av opplevd rasisme blant ungdom*. Hentet fra <https://antirasistisk.no/wp-content/uploads/2017/08/Vi-vil-ikke-leke-med-deg-fordi-du-er-brun-en-unders%C3%B8kelse-av-opplevd-rasisme-blant-ungdom.pdf> – 82 sider.

Auglend, R. L., Mæland, J. & Røsandhaug, K. (2004). *Politirett* (2. utg.). Oslo: Gyldendal. – Kap. 4 og 17. Totalt 68 sider.

Farmen, A., Fornes, M. & Bunæs, R. (2016). *Kamera på politiuniformen, prøveprosjekt kroppsbpret kamera i ordenstjeneste*. Oslo politidistrikt – 26 sider.

Grossmith, L., Owens, C., Finn, W., Mann, D., Davies, T & Baika, L., College of Policing Limited and the Mayor's Office for Policing And Crime (2015) *Police, Camera, Evidence: London's cluster randomised controlled trial of Body Worn Video*. Hentet fra http://whatworks.college.police.uk/Research/Documents/Police_Camera_Evidence.pdf - 48 sider.

Myhrer, T. G., (2014). Politiretten – samfunnsbeskyttelse og rettssikkerhet. I Gundhus, H. I., Larsson, P., & Granér, R. (Red.), *Innføring i politivitenskap* (s. 79-110). Oslo: Cappelen Damm. - 31 sider.

NOU 2017:9. (2017). *Politi og bevæpning. Legalitet, nødvendighet, forholdsmessighet og ansvarlighet*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/1a1e793002264d9cb5b940e673622984/no/pdfs/nou201720170009000dddpdfs.pdf> - Kap. 2 og 9. Totalt 35 sider.

Prop. 61 LS (2014-2015). *Endringer i politiloven mv. (Trygghet i hverdagen – nærpelitireformen)*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/0f5847ca5bae4b2996b6441423e5ea09/no/pdfs/prp201420150061000dddpdfs.pdf> - Kap. 2, 5 og 14. Totalt 11 sider.

White, M. D. (2014). *Police Officer, Body-Worn Cameras, Assessing the evidence*. Hentet fra https://www.ojpdagnosticcenter.org/sites/default/files/spotlight/download/Police_Officer_Body-Worn_Cameras.pdf - 60 sider.

361 sider totalt.